

prolatâ, & tam quoad ipsum principale, quam accessoria executioni mandatâ, tunc liberum est parti victæ intentare petitorium coram judice Ecclesiastico, si possessorem fuerit in materia Ecclesiastica ad forum Ecclesiasticum spectante.

XXXIV. Si tamen ab ipsa sententia in possessorio lata sit appellatum, appellatione pendente super possessorio, petitorium intentari nequit: quia ipsum possessorium necdum vocaliter censetur evacuatum, sive absolutum; uti notat Rebuffus in Tract. de Causis Benef. possess. art. 12. n. 3. & Wamelsius nosse Conf. Can. 82. & notoria praxis consonat.

XXXV. Solum quidem iudices Regii in Gallia, uti & in his partibus, de possessorio in materia Ecclesiastica judicant, quemadmodum observat Rebuffus de Sentent. execut. art. 1. Gloss. 11. non tamen solum iudices supremi, sed & subalterni, sive à quibus ad supremam Curiam appellatur; ut sunt in Belgio Concilia Provincialia, puta Flandriæ, Namurcense, &c. à quibus ad Parlamentum Mechliniense à sententia super pleno possessorio in materia Ecclesiastica quotidie appellatur, eaque appellatione pendente, petitorium manet in suspensio.

XXXVI. Porro petitorio intentato, & coram judice Ecclesiastico pendente, effectus sententiæ latæ in pleno possessorio non sistitur; nec is, cui possessorium adjudicatum est, in sua possessione quoquo modo turbari potest prætextu intentati petitorii, quamdiu ipsum petitorium coram judice Ecclesiastico plene evacuatum & absolutum non est. Non censetur autem petitorium esse plene adjudicatum, nisi per tres sententias conformes fuerit judicatum; si nimirum toties fuerit appellatum.

XXXVII. Mirum proinde videri non debet, quod raro in Beneficialibus aliisque Ecclesiasticis causis intentetur petitorium coram judice Ecclesiastico, postquam plenum possessorium in Curia Regia fuit adjudicatum; quia scitur, lætissimè tantam temporis moram requiri, ut verisimilius ipse finis vitæ præveniret ipsum finem litis.

XXXVIII. Accedit, quod cum hodie in causis possessorii examinentur & discutiantur plenariè omnes tituli, quibus ipsa possessio innitur; non sine fundamento credatur, quod & in possessorio succumbet, qui in pleno possessorio victus fuit. Quare refert Fevretius de Abusu lib. 4. c. 1. n. 6. aliquando in Parlamentis Gallie judicatum fuisse abusivam citationem in petitorio post absolutum & adjudicatum plenum possessorium; quasi injustum & inordinatum esset, rursus titulos examinare coram judice Ecclesiastico, qui ad plenum in Regio Senatu discussi fuere; atque per intentatum petitorium, ipsas materias, præsertim Beneficiales, durante vitâ Beneficiati, æternizare. Nihilominus ipse Fevretius fateri debet, & juxta jus commune, & ipsas Regias Ordinationes petitorium posse coram judice Ecclesiastico, evacuato possessorio, intentari. Quod & ipsa Concordata Brabantia tit. 4. art. 1. expressè permittunt; optantque à Principe tempus terminandarum litium super possessorio statui, ut questio petitoria citius instetur & terminari valeat. Videri etiam potest Torneus in sua Collectione Arætorum lib. P. art. 138. 140. & 147. atque hoc ultimo articulo indicat, aliquando inhibuit, intentari petitorium post absolutum plenum possessorium; quin & ibidem notat, anno 1613. Parlamentum sibi attraxisse causam ejusdam Presbyteri, qui coram judice Ecclesiastico litigabat pro obtinenda portione congrua, eique per provisionem aliquam portionem assignasse; quia ob frequentes appellationes, & difformes à variis iudicibus latas sententias, nihil obtinere à judice Ecclesiastico poterat; quo fiebat, ut Ecclesia interim viduata à suo ministro maneret.

XXXIX. Videtur indicare Philippus Probus ad Sanct. Pragmat. tit. De Electionibus, Cap. LICET §. SUPER OMNIBUS, quod suo tempore cognitio de possessore Beneficialibus competeret iudicibus Regiis non privative, sed cumulative cum Ecclesiasticis. Sed hic rursus certò auctoritas juris cum Regiorum crevit, ipsaque possessoria non cumulative, sed privative ad ipsos transferunt. Unde ad citata verba Philippi Probi notavit in margine Franciscus Pinf.

nus: "Itad non servatur circa possessoria litium cognitionem iudicibus secularibus competentem etiam privative." Quod & Concordata Brabantia, saltem quoad possessorium retinenda & recuperanda præscribunt, referuntque privative ipsis iudicibus secularibus hujus possessorii cognitionem.

XL. Reservant quidem hæc Concordata interdictum adipiscenda possessionis iudici Ecclesiastico; sed tamen id non impedit, quò minus omnes passim quaestiones in materia Beneficiali titulo possessorii ad Regia Tribunalia deferantur; nam mox ut collatio Beneficii habetur, si possessio realis haberi nequeat, capitur possessio, quam juris vocant, coram Notario; quam ut sufficientem ad fundandum possessorium retinenda possessionis Concilia Regia recipiunt, notat Zypæus tit. De Causa poss. & propriet. num. 2.

XLI. Quamvis enim reipsa hodie iudices Regii de omnipene quaestione in materia Ecclesiastica cognoscant non tantum de possessorio, sed & de petitorio; ut tamen pristinis formulis insistere videantur, solumque possessorium, quod facti est, sibi attribuere, nunquam de petitorio aut jure ipso pronuntiant; sed tantum super possessorio, declarando, hunc illumve esse manutendum in sua possessione; sive litteras manutentia rectè vel malè obtentas.

XLII. Ut enim quaestio in materia spirituali seu Ecclesiastica ad Tribunal Regium deferatur, peti solet manutentia, quæ est "quædam provisio, imò verius quoddam Principis vel Concilii sui, beneficium, quo aliquem pacificum possessorem, metuente tamen ex ea ejici, aut exturbari, in eadem sua quietâ possessione tenet, servat, & quasi manutendo suâ auctoritate tuetur."

XLIII. Ita Damheuderus in Praxi Rerum Civilium cap. 4. n. 1. additque n. 2. quod quamvis hoc vocabulum sit recens, tamen aptum sit ad significandum, "quod possessor in possessione sua per Principem manutentatur, & in ea permanere jubeatur, cum interdictione omnium, qui ad hanc quietam possessionem contradicere velint, & id donec per justitiam alius potius jus habens inseratur, manutentus iterum ejiciatur."

Unde si exteriorem formam manutentia, ipsamque litterarum manutentia tenorem dumtaxat consideremus, diceretur, iudices Regios de nuda facti possessione cognoscere, ac id unice præcavere ne pacificus possessor vi facti inquietetur: licet plus reipsa sibi attribuunt.

XLIV. Quare & hodie duo pro obtinendis litteris manutentia requiruntur. Primum possessio, de qua saltem summarie apparere debet, quemadmodum in ipsis litteris manutentia expressè etiam exprimitur; præscribiturque in Ordinationibus Curie Brabantia art. 438. quod qui anno uno fuit extra possessionem, manutentiam habere nequeat.

XLV. Secundò requiritur turbatio facti, quæ generaliter fit per quemcumque actum, quo quis non sinit liberè & quietè res nostras possidere, ut ait Rebuffus in Tract. De Materia possess. art. 1. Gloss. 2. num. 36. ubi & plures modos turbationis enumerat, atque num. 39. quod quis teneatur exprimere modum & qualitatem turbationis, nisi ex actis appareat.

XLVI. Verùm quia qualiscumque possessio etiam juris, necnon qualiscumque turbatio facile admittitur, ut litteræ manutentia concedantur; fit, ut omnes passim causæ Ecclesiasticæ titulo manutentia sive possessorii ad Tribunalia Regia trahantur, ipsaque Tribunalia Ecclesiastica iis priventur.

XLVII. Et quod mirum est, passim ipsimet Ecclesiastici amant, quin & omnem operam impendunt, causas suas Beneficiales aliasque Ecclesiasticas apud Regia Tribunalia potius, quam apud Ecclesiastica examinari, & dijudicari; quod ex hodierna forma procedendi in foro Ecclesiastico, magna ex parte provenire indubitatum est.

XLVIII. Juxta hodiernum enim procedendi & litigandi morem & stylum in iudiciis Ecclesiasticis servari solum, quique ab aliis quot sæculis irrepit, nemo nescit, penè citius expectandum esse liti-

litigantibus finem vitæ, quam finem litium, plusque & diutius tumultibus & jurgis forensibus implicandis litigantibus coram judice Ecclesiastico, quam Regio. Ut non dicam, quòd ordinariè de capacitate Officialium iudicis Ecclesiasticis præsentium non ea sit opinio & persuasio in causis, præsertim arduis discutiendis, quæ habetur de Senatibus Regiis: quorum & in iudicando integritas sæpe partibus est magis perspecta, quam ipsorum Officialium: quemadmodum in progressu Operis, ubi & forma iudiciorum, & appellationum frequentia, item de Officialibus singillatim tractabitur, latius ostendetur.

XLIX. Indubiè dolendum est, causas Ecclesiasticas, ipsaque quaestiones & difficultates inter Ecclesiasticos exorientes passim ad laicalia Tribunalia deferri, ipsosque laicos constitui iudices & arbitros harum controversiarum; & qui à Sacerdotibus iudicari & instrui deberent, ipsos Sacerdotes instruere & iudicare debeant, & eorum quaestiones decidere: ut merito Ecclesiasticis hodie dici queat, quod Christianis ad iudicia Gentilium confugiuntibus exprobrabat Apostolus: Sic non est inter vos Sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum.

L. Et quamvis nemo non dubitet, id in non exiguum dedecus Ecclesie & opprobrium Cleri cedere, spes tamen exigua id emendandi asfulget, nisi ille forensis litigandi modus & dilationum & appellationum frequentia è iudiciis Ecclesiasticis tollatur. Unde Episcopis & iudicibus Ecclesiasticis querentibus suam jurisdictionem diminui, imò quasi totaliter aboleri, non immeritò dicitur, quod ad Eugenium Papam scripsit S. Bernardus lib. 1. De Consid. c. 10. "Agitentur causæ, sed sicut oportet. Nam is modum qui frequentatur, execrabilis planè, & qui non dico Ecclesiam,

sed nec forum deceret. Miror namque, quemadmodum religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi disputationes Advocatorum, & pugnas verborum, quæ magis ad subversionem, quam ad inventionem proficiunt veritatis. Corrige pravum morem. Nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, ut brevis & pura narratio."

LI. Interim dum hæc iudiciorum Ecclesiasticorum emendatio haberi non potest, Episcopi tenentur, quantum possibile est, intendere, ut lites & controversias more antiquo & ad mentem Apostoli & Ecclesie, præsertim inter Clericos super Beneficiis aliisque materiis Ecclesiasticis sine forensi strepitu componant; seque ita in omnibus gerere, ut Clerici eam de ipsorum integritate, & in iudicando æquitate concipiant fiduciam, ut libenter quaestiones ipsorum iudicio & arbitrio decidendas subjiciant, exemplo S. Caroli, de quo scilicet Auctor vitæ ejus lib. 7. c. 7. "De lites est memorabile, Notarii Scribisque fori Caroli tempore accidisse, ut peritiam earum litium, quæ de Beneficiis tam frequentes alibi inter Clericos esse solent, penè desicerent. Nulla enim eo vivente lis erat ejusmodi. Vocatus quisque, nihil agitans, ne cogitans ferè quidem, Beneficium accipiebat, sine controversia retinebat, sine auctoritate sui antistitis non dimittebat aut permatabat.

Ut hoc ubique per suam Provinciam obtineret, in Concilio VI. Mediolanensi statuit: "Antequam lites, reive alicujus iudicium constituatur, studeant omni æquitatis officio, paternoque consilio lites dirimere, controversias sedare, & transactionibus litigantes reconciliare, &c. Sin autem id assequi non poterunt, id saltem curent, ut lites brevius, quam in foro laicali moris est, definiantur."

TITULUS III. De Jurisdictione Criminali.

CAPUT I.

Quæ jam pridem fuerit auctoritas iudicis Ecclesiastici in puniendis delictis Clericorum.

ne cognoscitur & puniuntur iudici Ecclesiastico privative delata.

- 1 Auctoritatem vindicandi crimina Magistratibus Civilibus detulit Apostolus.
- 2 Imperatores correctionem eorum, qua contra religionem & disciplinam Ecclesiasticam committuntur, permiserunt iudici Ecclesiastico.
- 3 Constitutio Valentini Imp. delictorum huiusmodi correctionem Episcopis asserens.
- 4 Sensum huius Constitutionis exponit S. Ambrosius.
- 5 Delicta civilia Clericorum iudicibus publicis in hac Constitutione reservata.
- 6 Eadem delictorum distinctionem asserunt Imp. Arcadius & Honorius.
- 7 Eadem occurrit in Constitutione sub nomine Valentini Junioris & Theodosii.
- 8 Hinc videtur divisio delictorum in Ecclesiastica & communia, qua hic describuntur.
- 9 Ecclesiastica Ecclesiastico, communia Civili iudici delata.
- 10 An hac distinctio per Honorium Imp. aliquando fuerit sublata?
- 11 Certum est, Justinianum Imp. eà distinctione usum esse.
- 12 Non vult tamen Clericum capitaliter puniri à iudice Civili, nisi ab Episcopo ex auctoritate.
- 13 Constitutio Justiniani in compendium contracta.
- 14 Posteriore suâ Constitutione cavet Justinianus, Clericum à iudice seculari non damnandum nisi probante Episcopo.
- 15 Id conforme Canonibus sub id tempus editis.
- 16 Sensum omnium delictorum Clericorum sine distinctione

- 17 Id supponunt Capitularia Regum Francorum.
- 18 Ratio huius disciplina assignatur.
- 19 In recentioribus legibus nulla prædicta distinctionis delictorum mentio.
- 20 Seculo II. etiam crimen futi à Clerico commissum iudici Ecclesiastico reservatum.
- 21 Articulus Henrici II. Regis Angliæ, quo volebat laicos de aliquibus delictis Clericorum cognoscere reprobatus.
- 22 In Gallia quoque indistinctè crimina Clericorum iudici Ecclesiastico deferebantur.
- 23 Ob hanc disciplinam Gratianus videtur truncasse legem sub nomine Valentini & Theodosii publicatam.
- 24 Immunitatem Clericorum in criminalibus generaliter expressit Fredericus Imp.
- 25 His consonat jus Decretalium.
- 26 De iure Decretali Clericus de crimine assassinatus convictus videtur à solo iudice Ecclesiastico iudicandus.
- 27 Clericus coram iudice seculari falsum deponens, de iure debet iudicari in foro Ecclesiastico.
- 28 Synodus Tridentina causas criminales tamquam majores Episcopis reservat.
- 29 Non tamen excluditur Officialis.

Publicam auctoritatem vindicandi crimina esse penes Magistratus civiles, quibus jus gladii est, clarissimè docuit Apostolus in Epistola ad Romanos cap. 13. ubi de Potestate sublimiori ait: Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram eius, qui malum agit. Sensus est: "Gladium gerat, sive Potestas, sive Princeps tamquam Dei minister, à quo gladium accepit, ut sit vindex in iram, id est, ut eius vice, ac nomine iustitiam exerceat vindicativam in punien-